

Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 27-10-1908 (via Delpher)

Verslag van een bezoek in oktober 1908 van directeur I. Schreuder aan Deventer waar hij voorlichting geeft over scholen voor buitengewoon onderwijs. De Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant doet daar uitgebreid verslag. I. Schreuder is op dat moment hoofd van de Openbare School voor BLO aan de Plantage Muidergracht 26/28 in Amsterdam. Zijn verhaal geeft een goed beeld van hoe men in deze periode dacht over het zwakzinnige kind en waarom deze in het buitengewoon onderwijs het beste op zijn plek zou zijn.

Scholen voor buitengewoon onderwijs

We hebben reeds medegedeeld, dat de heer I. Schreuder, directeur eener school voor zwakzinnige kinderen te Amsterdam, op uitnodiging van de commissie van toezicht op het lager onderwijs te Deventer, aldaar een lezing gehouden heeft over de zorgen voor achterlijke kinderen. Het verslag van deze belangrijke rede volgt hier. De heer Schreuder merkte allereerst op, dat verschillende omstandigheden hebben meegewerkt, om de belangstelling in het zwakzinnige kind in betrekkelijk korten tijd zoo groot te doen worden; in verscheidene groote plaatsen zijn reeds scholen opgericht en in kleinere worden stappen gedaan om tot de oprichting te geraken. Dit is niet alleen het gevolg van verteederling des harten; veeleer dan een gevoelskwestie is deze zaak er een van praktisch inzicht.

Vóór de inwerkingtreding der leerplichtwet werden de achterlijke kinderen óf thuis gehouden of door de school geweigerd. Met de inwerkingtreding der leerplichtwet kreeg en hield men hen, zoodat men er nu mee zit.

Een andere reden voor de groote belangstelling is de crimineele anthropologie, welke duidelijk het verband tusschen intellect en misdaad heeft aangetoond. Ook het milieu, waarin het kind opgroeit, is van grooten invloed op zijn vorming; het geeft bij abnormale personen den doorslag. De gevangenissen en opvoedingsgestichten, die grootendeels gevuld zijn met abnormale menschen, bewijzen het.

Waar vaststaat, dat het milieu beslist over het levenslot van het zwakzinnige kind, lag het voor de hand, dat men maatregelen overwoog, om hen aan dezen verderfelijken invloed te onttrekken. Thans staat ons niets meer in den weg om aparte scholen voor zwakzinnige kinderen op te richten. Spr. releveerde, hoe dr. Aletrino's oordeel is over zwakzinnigheid. In het ziektebeeld is een groote onvolledige ontwikkeling van den arm te constateeren, doch ook in de werkzaamheid van het verstand. De zwakzinnige wordt zich zeer langzaam bewust van verschillende dingen, hij beschikt over een geringe hoeveelheid voorstellingen; associatie en reproductie werken uiterst langzaam. Hij is licht- en bijgeloovig, in abstracte dingen stelt hij geen belang. Hij kent alleen materieele belangen. Hij vertoont geen neiging dieper dan tot de oppervlakte door te dringen van verschillende zaken, toont hoogstens een stupide nieuwsgierigheid, hij is volmaakt egoïst, schat zichzelf knapper dan hij is en wordt vaak de spot van anderen. Alleen in eigen persoon stelt hij belang, hij is schuw, zijn gemoedsuitingen zijn abnormaal: vreugde openbaart zich in uitgelatenheid, depressie in woede of angst. Zijn werk doet hij zuiver machinaal; eigen, nieuwe ideeën heeft hij niet, spontaan iets doen bestaat voor hem niet. Door zijn onzelfstandigheid is hij met de geringste poging van iets af te brengen van wat hij wil en er toe te bewegen iets anders uit te voeren. Niet zelden wordt hij het

werktuig van misdadigers. Zijn handelingen spruiten niet voort uit gevoel of overdenking, doch alleen uit halfbewuste ingevingen. Zijn berouw is zeer oppervlakkig.

Aldus worden de zwakzinnigen geschetst, wanneer zij geen voor hen passend onderwijs genoten hebben. Achterlijke kinderen zijn — de heer Schreuder sprak nu uit eigen ervaring — niet alleen dom, doch ook zelfzuchtig; zij liegen, toonen aanleg voor vagebondage, dierenmishandeling, zijn bang en schuw, missen de macht om wat aan te pakken, vertoonen een vreemde manier van gaan, zijn lui en brutaal. Zij, de kinderen, zijn evenwel zeer verschillend. Op de school laten zij zich niet van den onaangenaamsten kant zien; een klasse van 40 en meer kinderen is bovendien een slechte gelegenheid tot observatie. De grootte der klasse werkt suggereerend. Thuis zijn deze kinderen, vaak van de prilste jeugd af, zeer lastig. Op de school kunnen ze niet meekomen, ze zitten 2 a 3 jaar in de aanvangsklasse, en, gaan ze over, dan geschiedt dit uit medelijden. De cijfers ontbreken om hun aantal met eenige zekerheid te kunnen bepalen; spr. schat hun aantal op 1 a 2 pct. der schoolgaande bevolking.

Zij hebben van hun medescholieren veel te verduren; er bestaan geen middelen om hen gelijken tred te doen houden met de normale scholieren, zij hebben dubbel zooveel tijd nodig om indrukken in zich op te nemen en te verwerken, geestesvermoeidheid treedt eerder bij hen in. Het is in 't belang der normale kinderen, wanneer de achterlijke uit de school worden verwijderd, wat door art. 7 der Leerplichtwet wordt mogelijk gemaakt. Alle kinderen, die niet op de lagere school thuis behooren, hooren thuis op een school voor achterlijken. Voor belanghebbenden is het noodzakelijk, hun kinderen nauwgezet te doen onderzoeken.

Het spreekt van zelf, dat grenzen moeten worden gesteld voor de toelating op scholen voor achterlijken. Van dergelijke scholen moeten worden geweerd: idioten, blinden en doofstommen, zwakzinnigen in lichten graad, als kinderen die achter zijn in één vak of wegens verwaarloozing, ziekte enz.; verder kinderen, behept met den ergsten vorm van spraakgebrekigheid, stotteraars, half-dooven, kinderen die apathie in verschillenden vorm vertoonen, moreele idioten en achterlijken, komende uit gezinnen, waar verwaarloozing en vervuiling heerschen. Dergelijke kinderen behooren thuis in een internaat.

't Aantal der kinderen, die in de termen vallen voor toelating tot scholen voor achterlijken, is klein. Vermoedelijke kandidaten worden door de school opgegeven (een heel verstandige maatregel, omdat de ouders het veelal niet zullen doen); zij worden onderzocht door het hoofd eener school voor achterlijke kinderen en een psychiater. In Amsterdam worden voor dit doel lijsten gebezigd, waarop nauwkeurig worden ingevuld de antwoorden op de vragen betreffende leeftijd, vorderingen, karakterfouten enz., terwijl bij het medisch onderzoek inlichtingen van de ouders gevraagd worden om de graad van achterlijkheid te kunnen vaststellen, zoomede de oorzaken der achterlijkheid. De oorzaken zijn vele; degeneratie is wel de grootste. Het licht voor de hand, dat het verkrijgen van gegevens der ouders op groote bezwaren afstuit; men spreekt niet gemakkelijk van eigen zonden, als alcoholisme enz.

Andere oorzaken zijn er, die het kind tot achterlijkheid voorbestemmen, o. a. bevalling, zwangerschap, enz. Teekenen van achterlijkheid zijn het laat krijgen der tanden, het laat zindelijk worden en leeren loopen, zoomede het laat volkomen leeren spreken, en afwijkingen in den groei. Physisch en psychisch wordt het kind onderzocht. Aan teekenen van degeneratie is evenwel niet immer te veel waarde toe te kennen. Prof. Winkler ontdekte bij een kind een wijsvinger, die even lang was als de middelvinger, wat als een der kenmerken van den misdadiger geldt.

Maar zie, een der doctoren en spr. waren in het bezit van dezelfde afwijking! Routine en tact zijn noodig om de gebreken der kinderen te kunnen peilen, doch ook om te kunnen constateeren, dat met die sobere ontwikkeling nog wat uit te voeren is.

In het bepalen van de kleuren, in tijdsvoorstellingen vooral schieten zij tekort; ze weten geen raad met de dagen der week, kennen geen verschil tusschen morgen en gisteren en sukkelen ook met hoeveelhedsvoorstellingen en het nateekenen van figuren.

Het is niet voldoende, dat de kinderen op de lagere school voor achterlijk verklaard worden (het belang der school is zwakzinnigen te loozen, en daarvoor — óók omdat niet ieder naar gelijken

maatstaf beoordeelt — is de verklaring niet onpartijdig). Het is niet moeilijk de grens naar boven vast te stellen, wèl die naar beneden. Het is in het belang dezer misdeelden hun passend onderwijs te geven.

De vraag rijst nu of het noodig is voor deze wezens scholen te stichten; spreker beantwoordde deze vraag met een volmondig ja, omdat zij dezelfde rechten als de normale kinderen hebben voor 't ontvangen van goed onderwijs, 't welk de lagere school hun niet kan geven. Ook praktische belangen eischen goed onderwijs voor deze kinderen; wanneer zij aan hun lot worden overgelaten, zouden ze naderhand toch ten laste van de gemeenschap komen. Ieder kent ze, die nonvaleurs, dieven, prostituée's, enz., slachtoffers der zwakzinnigheid.

Moeten dergelijke stumpers niet opgevoed worden, gered van het parasitisme? Het buitenland en ook ons land kunnen reeds spreken van goede uitkomsten. Het financieel bezwaar tegen de oprichting van aparte scholen kan ook niet meer gelden, nu het rijk subsidie geeft; wanneer de klassen niet meer dan 10 leerlingen tellen en de school voldoet aan de gestelde eischen, kan elke gemeente of vereeniging met rechtspersoonlijkheid subsidie van het rijk erlangen. Het rijk vergoedt de minimum-jaarwedden (voor het hoofd *f* 2000, voor de onderwijzers, die allen in 't bezit der hoofdacte en acte *j* moeten zijn, zoomede de onderwijzeressen, die bovendien de acte handwerken moeten bezitten, *f* 1000) en verstrekt een toelage vdor 't gebouw. De school staat onder toezicht van den districtsschoolopziener.